

3007
1660
21
22
8
10
QUOD. FELIX. FAUSTUMQUE. SIT.
DISPUTATIO. INAUGURALIS.
DE.

JURAMENTIS.

QUAM.
EX. DECRETO. CONSENSUQUE.
AMPLISSIMI. ICTORUM. ORDINIS.
IN. ILLUSTR. AD. ALBIM. ACADEMIA.
SUB. PRÆSIDIO.

VIRI.

NOBILISS. AMPLISSIMI. CONSULTISSIMIQUE.

DN. WILHELMI. LEISERI.

J. U. D. ET. PP. CELEBERRIMI. CURIÆ. PRO-
VINCIALIS. ADSESSORIS. GRAVISSIMI. FACULTATIS. JURID.
P. T. DECANI. SPECTATISSIMI.
PROMOTORIS. ET. FAVORIS. SUI.
OPT. MAXIMI.

PRO.

HONORUM. ET. PRIVILEGIORUM. DOCTORALIUM.
LICENTIA.

PUBLICÆ. ERUDITORUM. DISQUISITIONI.
SUBMITTIT.

MATTHÆUS. von. der. Lage.

JEVERA. FRISO.

AD. D. VI. SEPTEMBRIS.

HORIS. MATUTINIS. ET. POSTMERIDIANIS. SOLEMNIBUS.
IN. MAJORI. AUDITORIO.

WITTEB. Typis JOHANNIS RÖHNERI, Academ. Typogr.
Anno M. DC. LX.

64.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and appears to be a formal document or letter.

PROOEMIUM.

Sapientissimum NUMÆ institutum erat, eâ pietate omnium Liv. lib.1. c.21.
 pectora imbuere ut FIDES ac
 IUS JURANDUM proximo
 legum ac pœnarum metu civitatem rege-
 rent. Sciebat enim jam initio, stare Rem-
 publicam non posse, quam moliebatur, nisi reli-
 gionis quodam vinculo eam contineret. Æmu-
 lati sunt egregium exemplum eterna illius ur-
 bis posteris: ii etiam, ad quos imperium splendi-
 dius semper auctiusq; pervenit. Testatur
 Cicero, & ipse magnum decus Romani nominis,
 pariterq; hæc fulcrata antea Civitatis conjungit,
 cum JURE JURANDO nihil ad astringen- lib.3. de off
 dam FIDEM arctius esse Majores voluisse
 ostendit. Alius idem Sacramentum apud illos
 inviolatè sancteq; habitum gloriatur. Ge- Agell. lib.2. c.18.
 nerosè quidem Scythæ respondebant Alexan-
 dro: Jurando gratiam sancire Scythas ne
 A 2 crede-

Curt. lib.
VII, c. 8.

Diod. Sic.
lib. III.

crederet, colendo FIDEM jurare. Græcorum istam cautionem esse, qui acta consignarent, & Deos invocarent: Se religionem in ipsa FIDE nosse: qui non homines reverentur, fallere Deos. *Sed cum Supremum illud Numen non satis intelligerent omnes, infestum sceleribus, & gravissima imminens vindicta, placuit Rerum publicarum moderatoribus horrore quodam sacro & metu religionis constringere parentium animos, ne incerto vagoq; impetu colerent justitiam aut negligerent. Movent sanè & Leges, præcipue armatae illæ atq; severe: Sed fortior religionis metusq; divini vis est, quæ qui insuper habet, & pietatem violat, & FIDEM inter homines tollit, maximum humanæ societatis firmamentum. Hinc ipsorum Magistratum voces juratæ, fœderaq; religione sancita: quibus uti rarior delictorum venia contingit, quod præluere aliis honesti viam debeant illustribus exemplis, ita divini Numinis religiosior veneratio convenit. Tyranni fuere olim non Reges, de quibus olim Lysander dicebat: ludere juramentis,*

mentis, veluti pueri astragalus. *At qui cum laude & decore geserunt imperia, & abstinerunt ipsi ab horrenda impietate & publice monuerunt, JURIS JURANDI contemptam religionem Deum ulrorem habere. l. 2. C. de Reb. cred. Grave est illum fallere, qui introspicere in secreta animi potest, testemque advocare, qui & videt omnia, & novit. Prudens olim veterum cautio erat in dicendis testimoniis, quod vidisse aut audisse dicebant se arbitrari. At supremus ille testis invocatus semel & electus nihil dubitat, nihil ambigit: meridiana illi luce clariora sunt omnia. Sic enim cogitandum, tanquam ille in pectus intimum inspicere possit: & potest. quid enim prodest ab homine aliquid secretum esse? nihil Deo elusum est. Interest animis nostris & cogitationibus mediis intervenit. Impia vox est, & non ad jusjurandum eludendum, sed Deum ipsum nata atque ficta:*

Brisson. de Form.

Jurata lingua est, mente juravi nihil.

Eurip. in Hippol.

Hinc veterum ex animi sententia asseriones: quas nullus deinde dolus aut pretextus poterat

A 3

revo-

revocare. Absint à rebus divinis ludibria,
Et fraudes malignæ, quas ne humana quidem
societas tolerat. At reverentia divini Nu-
minis cum horrore quodam sacro fortissimas
quasq; mentes egregiè decet: remoto tamen
stupore meticuloso, qui ad superstitionem incli-
nat. Nec enim ut Clinias Pythagoricus tole-

Basil. M. de-
legend. lib.
Gentil.

Isocr. ad
Demon.

rare potius injuriam aut damnum tenemur,
quam jurando probare innocentiam. Pru-
dentius saniusq; Isocratis præceptum est, quo
Demonicum suum instruit: ὅρκον ἑπακτὸν προσδέχῃ
Ἄα δύο προσφάσεις, ἢ σαυτὸν αἰτίας ἀειρεῖς ἀπόλυων, ἢ φίλους
ἐκ μεγάλων κινδύνων διασώζων. Hinc Ulpiani nostri
cautela à duobus hominum generibus tacitè nos
absterrentis: quorum alii contemptu religio-
nis faciles sunt ad jurandum, alii metu divini
Numinis ad superstitionem usq; timidi.
l. 8. ff. de condit. Inst. Satis hisce præfati sumus:
nec enim mores instruendi jam sunt, sed justitiæ
saltim legumq; pandenda Oracula: quæ docent
jubentq;, non oratorio ritu persuadent. ad JU-
RIS JURANDI itaq; materiam solidius excu-
tiendam pergitur, unum adhuc addentes:

Ἄνδρὸς δ' εὐόχου γαρεὴ μετέπιπτεν ἀμείνων

THESIS

THESIS. I.

Ante omnia de Etymo *Juramenti* disquirendum est: in quo etsi variant Dd, facilè verisimillimum apparebit. Frustra enim Panormitanus *Juramentum* quasi *Juris astrigimentum* dici contendit. Alii ex jure & mente conflatum autumant: alii ex jure & manare. Ridiculæ potius origines quàm veræ: etsi stoicorum prudentiam redolent, multumq; boni sensûs involvunt. Hi enim satis esse ducebant fingere Etymon aliquod, modò virtutis aliquid aut doctrinæ hâc occasione liceret instillare. Sed nos, quod res est, attendentes potius, simplici derivatione à jurare fieri *juramentum* statuimus: uti ab experiri experimentum, ab instruere, instrumentum, à testari testamentum &c.

II. Sed *jusjurandum* plerumq; dicitur, genuina magis appellatione. Et ejus vocis incertus ambiguusq; ortus est. Temerè certè dictum ita perhibetur, quod jurare saltim liceat, quod justum est, vel jus quoddam sit, quod jurando firmetur. Quin pace quorundam *Jcto- rum principum* liceat nobis originem ejus tradere minime vulgo arrisuram. *Jusjurandum* itaq; à Jove & Jurando compositum statuimus. Censebant enim primi Autores hujus sacramenti, tanquam Jove audiente affirmari, quæ per illius nomen ederentur. Quo alludit *Juvenalis*:

Jura. Sed jupiter audiet. eheu!

Id quod ne absurdum videatur, ut solent nova pleraq; contemni prius, quàm exigi, monemus, etiam à Veterib; *jurandum* fuisse dictum, quod nos hodiè *jusjurandum* appellamus: ut hoc in illius vicem subrogatum sit, tan-

tanquam majoris sanctimonix & religionis, quod ad Deorum principem Regemq; summum dirigeretur. Plauto hoc licet credamus.

Cistell.

Abi, quære, ubi tuo jurando satis sit subsidii

Andrica.

Et Terentio

Quia si forte opus sit ad horum jurandum mihi

de Deo So-
cratis

cratis

Immo ipsi Rubr. ff. *de in litem jurando*. Adeoq; *Jus jurandum* est quasi *Jovis jurandum*, quod etiam evidentiore argumento est comprobare. Apuleji e cum testimonium. *Utrumq; idoneum non est, per quod adjures, ut ve per ista jurent, cum sit summi Deorum hic honor proprius. Nam & Jovis jurandum esse dicitur, ut ait Ennius. Provocat ad vetustissimum Poetarum Philosophus. Ejus versus est Cicerone teste.*

l. 3. off.

Fides alma, apta pennis, Jurandum Jovis.

Ne autem unius Ennii argutiam autumes, Nævius quoq; idem habet

Jus sacratum, Jovis-jurandum sagmine.

Lib. XX.
Noct. Att.
c. 10.

Quid quod Jureconsultorum scita inseruisse pœmatis Ennium Agellius testis sit. Videatur Justus Lipsius lib. 1. c. 18. Elect.

III. *Juramenti* vocem in ff. ultra vicem duplicem non legi, observavit compilator Collegii Argentoratensis, ut puta in l. 34. §. 5. h. t. & l. 25. §. 3. de probat. Cujus tamen opinionem non ideò afferimus, tanquam vocem minus probam existimemus, ut placuit nonnullis. Satis enim illi autoritatis contulit Imperator illibatæ antiquitatis amans. Creberrimè enim extat passim, uti in l. 1. pr. l. 2. §. 2. §. 8. C. de Jurejurand. propter calumn. l. 14. §. 1. C. de judiciis l. 4. §. 1. 2. 3. 4. 5. C. de rebus Cred. Alias ap-

pella-

pellationes, Religionis videlicet, sacramenti & quæ sunt hujusmodi lubentes præterimus.

IV. Jurare autem non semper est permisum legum asseverare rem dubiam; quo sensu capitur in §. item *se quis Inst. de Action. §. 1.28. §. 7. §. 8. ff. h. t. & passim aliis locis cognatis: quod demùm ad veram jurisjurandi rationem pertinet: sed etiam contra leges nemine exigente publicè aut privatim sacramento rei fidem quære, sive veræ sive falsæ, ut videre est è l. 2. C. ad L. Jul. Maj. & l. si duo 13. §. fin. ff. h. t.*

V. Divinis autem legibus prohibitum est, ne quis citra necessitatem juret. Christi Servatoris mandatum est simplex & expressum, ut abstineamus. Graphicè vox *Matth. §. 23.* ejus exprimitur ab Hispanorum egregio Poeta Juvenco:

Nec fas est homini cælum jurare per altum

Quod sedes Domini: nec quæ vestigia gestas,
Terra Dei, Solyma ve urbis venerabile templum,

Quod Regis magni patria est jurabitur unquam.

Nec caput in proprium cuiquam jurare licebit.

Namq; potestatem minimi non esse capilli

Cernitis albumve aut nigrum mutare colorem.

Est est sufficiat, quod non est dicite non est.

Inculcantur eadem & explicantur in c. *et si Christus 26. X. de Jurejur.*

VI. Certè si humanum genus adhuc pristinam custodiret innocentiam, constaretq; dictis & factis omnibus veritas, nihil opus esset jurandi religione: cum alio qui Viro honesto & morum sanctitate conspicuo non minus credi debeat, quam alii levioris famæ etsi jurato. arg. l. sciendum penult. ff. qui satis dare cog. l. si quis stipulatus. 112. ff. de V. O. l. legitimus, §. delegit. tut. l. 7. ut leg. no-

B

minc

mine caveatur. Sed quia *sancti mores raro hodie laudibus ad fructum perveniunt*, & plerique sunt hominum de quibus jure meritoque possis dicere; *si aram tenentes jurarent, neminem crediturum*: immo nihil solennius est, quam *mentiri, ideo non nisi jurantibus ut plurimum creditur*.

Petron. Sa. tyr. Cic. pro Flac. co. Sen. lib. II. VII. Hinc ad Definitionem Jurisjurandi pergendum est, velut omnium disputationum initium. Quæ licet in jure periculosa sit Iavoleno teste in l. 202. ff. de R. I. uti tradit etiam inter alios Monet. distribut. quotid. p. I. q. 4. n. 5. adeo ut multis annua spatia absumpserit vel una, Duaren. de jud. in pr. videbimus, ut doctissimorum vestigiis insistentes optimam tradamus: quæ si nec ipsa arrideat, liberum cuivis cum Seneca facimus, *in aliam atque aliam faciem libera & integra potestate eam transferre*. Sive igitur placet Clementis Alexandrini, vetus est, & Cujacio insuper approbata: cui jusjurandum est *certe litis definitio, que fit cum obsecratione divina*, calculum quasi adjiciente l. I. in pr. ff. h. t. quanquam Aristoteli potius adscribenda, qui similiter definit *ἡ ἰσχυρὸς ἀποδείξις*, ejusmodi asserionem, quæ ulteriori probatione non egeat, cum veneratione divina conjunctam, sive Ciceronis, cui dicitur *affirmatio religiosa, Deo adhibito teste*: quæ quidem satisfacit Cl. Viro, Hugoni Grotio, et fit brevis & concisa: sive illa Petri Heigii, qui nuncupat *affirmationem religiosam, quæ aliquid Deo teste asseritur ad se si quis, Inst. de Action.* sive Phil. Melanchtonis: secundum quem *jusjurandum est asseveratio de re possibili & licita, facta cum invocatione veri Dei, quæ petimus, ut sit testis dictorum, & puniat fallentes, & nos ipso teste ad poenam obligamus*. Nihil nos refragamur: quin illi potius, quod rectissimum est, subscribimus iudicio. Videantur Joachimus à Beust.

Beust. & Johannes Borcholt peculiaribus libr. de jurejurando: qui pluribus definitionem persequuntur.

VIII. Perstricta brevibus definitione ad ipsam nos accingimus divisionem: quæ etsi aliis forte alia arrisura est, omnia juramenta in duo dispescemus genera. præterquam itaque quod alia sunt incumbentis Necessitatis, alia assuetæ levitatis & malæ consuetudinis, vel sunt Dicastica, vel Demotica.

IX. Dicasticum est, quod in lite & judicio fit, contradistinctum illi, quod extra litem judiciumque solâ partium conventionem præstat. Et ad processum pertinet ordinandum, estque vel primæ vel secundæ instantiæ.

X. Durat prima instantia usque ad sententiam primi judicis *l. judex postquam ff. de re jud.* Et huic Jurandum incumbit *cum veritate & LL. observatione judicaturum l. 14. pr. C. de judiciis.* Hoc olim fiebat initio cuiusque litis propositis sacrosanctis Evangeliiis: quæ reservari in judicio jusserat Imperator, ut præsentem velut numine judicaretur. *Ant. Peretz. prælect. in Cod. loc. supr. all.* Hodie verò aspirantes ad judicandi officium semel se religione illâ astringunt, minoribus tamen iudicibus exceptis, qui jurant omnia secundum leges & jura facturos, *Nov. 15. c. 1. Auth. hodie C. de jud.* De peculiari iudicis sacramento in causis dubiis videatur *Borcholt. cap. VIII. Comment. de jurejur.*

XI. Præcipuè hoc jurejurando abstringebantur iudices, ne se favore aut studio partium aut muneribus corrumpi sinerent. Nec enim munera illis accipere permisum est: ne unum quidem denarium, præter esculentum aut potulentum. ut vult *Can. non licet n. 9. 3.*

B 2

Et c.

Et c. non sanè 14. q. 5. Mart. ab Azpilcuet. lib. 1. conf. 21. p. mib. 33. Huc monitum spectat Phocylidis.

in sent.
Fac justè cum
Etis nec te fa-
vor abstrahat
nullus
Nec spernas
inopem aut
persona dedi-
tus esto
Iudicio si
quem falles
Deus ipse re-
pendet.

Πᾶσι δίκαια νέμειν μηδὲ κέρειν ἐς χάριν ἔλκειν
Μὴ εἰψῆς πενήτην, ἀδικῶς μὴ κέρειν πρὸς σωπὸν
Ἦν σὺ κακῶς δικάσῃς, σέθενός μετέπειτα δικάσει.

XII. A iudice locum sortiuntur litigantes quorum utraq; pars jurat, nihil se iudicibus aliisve personis patrocinii causa dedisse promississe spondisse: præterquam honoraria Advocatis & sportulas; Executoribus. *Nov. 124. c. 1.* Et hæc pars est iurisjurandi propter calumniam: quod ideò introductum est, ne tam petulanter ad litigandum procederetur, ut ait Imperator §. 2. *Inst. de satisfat.* Estq; vel generale vel speciale: hoc in singulis iudicii partibus præstatur *l. 1. C. h. t. c. 1. in pr. eod. in 6to.* illud ab utraq; præstatur parte ante ingressum litis, continetque è sententia nonnullorum quinque capita, quorum 1. est, quod non calumniandi animo litem moverint 2. quod neq; calumniandi animo ad reluctandum venerint 3. nullam petere probationem velint differendi negotii causa 4. interrogati verum responsuri sint 5. Nihil iudici aut aliis quam quod debetur dederint vel promiserint. In Foro nostro Saxonico locum non habet, quamvis id opinetur *Henning. Gøden in suo Proc. rubr. 13. de lit. contest.* contrarium tamen obtinet in Consistoriis publicis & causis matrimonialibus. *Joach. à Beust. in Rubr. de iur. rejur. p. m. 53.*

XIII. Præstatur hoc iuramentum & suo & alieno nomine: suo tenentur, quotquot suo nomine agere, vel excipere in iudicio possunt: exceptis clericis, qui à calumniis immunes sunt *c. inherentes 1. X. de iuramento cal.*
Gell. l. 10.
Noct. Att. 6. uti & apud Romanos Sacerdos Vestalis & Flamen dialis
jurare

jurare non cogebatur, nisi religionis aut sacrorum causa, adeo, ut quamvis simul Ædili, non permitteretur C. Valer. Flacco: quod Flamen Dialis esset. Sed & Patroni atq; Liv. lib. Parentes si coram judicio cum libertis vel filiis agant, calumniæ suspicionē effugiunt, adeoq; à jurando isto liberi sunt ob reverentiam quæ illis debetur. l. 8. §. jubetur. ff. qui satisfacere. cog. l. 16 ff. b. t. l. 13. §. 14. ff. de damn. inf.

XIV. Alieno nomine ad calumniam jurant, qui judicium suscipiunt alterius nomine: utpote pater l. 8. §. fin. C. de Bon. qua liber. Filiifamilias, certis nimirum in causis l. 18. §. fin. ff. de jud. l. 17. §. 11. ff. de injur. Tutores & Curatores l. 2. §. 2. C. de Jurejur. propter cal. Procuratores in suam juxta & partis animam. c. 3. 46. X de juramtnt. Cal. ca. ult. eod. in Vito. Quæritur an & Advocati? Et negatur rectius. Illorum enim juramentum non est calumniæ, si perpendatur l. 14. §. 1. C. de jud. Nec est quod in contrarium allegent l. 2. in fin. pr. §. 2. in fin. C. de juramento propter cal. Notanda enim sunt oppido verba Imperatoris: *Secundum quod jam dispositum est*, quæ omnino Advocatorum juramentum segregant ab altero Calumniæ. Obrecht. de jur. calumn. c. 6. n. 38. In plerisq; civitatib. præsertim Camera Imper. semel jurant Advocati de causis sine fraude malitiæq; orandis, cum in numerum eorum cooptantur. Ord. Cam. part. 1. tit. 60.

XV. Aliud hinc juramenti genus est; quod in hominum tenuioris sortis gratiam introductum est, adeoq; paupertatis dicitur. Si enim duo litigent invicem, quorum alteruter vel neuter possit satisfacere, paupertatē, suam adserere jurando tenentur, quod non putent se fidejussorem invenire posse, nec pignoribus cavere valeant. l. 1. §. 2. C. de Adfert. toll. Magnificus Dn. Carpzov. in Proces. Tit. XII. Art. 5. n. 55. usq; ad 64.

B 3

XV.

XVI. Alteruter litigantium jurat, non tantum in
judicio sistendi causa, ut Reus, sed articulorum quoque
intuitu: Actor dandorum: Reus respondendorum. *Ord.
Cam. p. 3. T. 15.* cujus tamen æquæ ac calumniæ nisi viva vo-
ce exacti necessitas non est. *X. Absch. de anno 1600.
Art. 68. ff.* Ita & is qui semel iterumq; & tertio testes pro-
duxit, & concludendo in causa ulteriori productioni re-
nuntiavit, postea denuo ad mitti desiderans ad aliã pro-
ductionem jurare debet quod nondum edita testimonia
legerit aut per alium resciverit, sed bona fide quartam
productionem postulet. *Nov. 90. cap. 4.*

XVII. De Advocatorum & Procuratorum Jura-
ramento diximus supra: Testes sequuntur, qui antequam
deponant, tenentur jurare: ad eò, ut si deponant prius,
deinde jurent, irritum sit Testimonium, cum semper
præsumatur juramentum præcessisse. *Jas. in l. admonen-
di in 2. lect. num. 104. & 145.* Debent autem jurare ipsi non
per procuratorem. *Bart. in l. qui bona §. si alieno num. 17. de
damn. Landrecht. libr. 2, Art. 22. vers. zeugt ein Mann ibi: bey
seinem Eyd. & ibi gl. lat. in lit. ff. nec per scripturam Bart. in
l. Theopompus num. 12. de dot. præleg. Zabarel. in c. testimoni-
um in fin. de testib. Vox enim viva requiritur, juxta Bart.
in l. jurisjur. C. eod.*

XVIII. Jurare autem testis debet, de veritate, qua-
tenus eam habet cognitam sine omni odio gratiaque di-
cenda. *gl. ult. in c. fraternitatis X. de testib.* & quidem per
verum unicamq; Deum non per Sanctos utputa Jaco-
bum, vel alios, quod volebant veteres ut tradit *Cyn. in l.
testium. n. 5. C. de Testib.* Unde si à Judæo perhibendum sit
testimonium, peculiaris illi forma præscribitur: cum nul-
la ei sit Evangeliorum reverentia, & aliã omnino solen-
nitates

nitates *i. qui sincera. dist. 45.* Conceptū itamq; pro illis est
juramentū singulare: cuius metu pejerare non audent ad-
hibenturq; convenientes illis ceremoniæ. *Ord. Cam. de*
anno 38. p. 2. sub rubr. Form und Ordnung des Jüden Eyds.
Et de anno 55. p. 1. n. 86. Weichb. sub tit. der Jüden Eyds.

XIX. Ad secundam Instantiam pertinet *juramentum appellationis*. Receptum enim est in multis Ger-
maniae locis, ut appellationes ad superius tribunal non
admittantur prius, quam jurent appellantes, se non te-
merè, aut ad differendum fraudulenter negotium su-
spendi petere sententiam à viribus rei judicatae. Id quod
eò extenditur, ut etiam per heredem præstari possit:
quod non licet in judiciali vel necessario Juramento. *te-*
ste Bald. in l. si per alium. §. ult. ff. ne quis eum quin jus-
post gl. ibi Et Rom. in l. ait prator §. jurari. ff. de jurejur.
Videatur plurib. Mynsing. cent. 3. obs. 56. p. m. 217.

XX. Sed hæ juramentorum species ad procesum
utriusq; instantiæ pertinent ordinandum: sequuntur il-
la, quæ spectant ad litem decidendam: & vel à solo judi-
ce deferuntur, vel ab ipsis invicem litigantibus, iudice
appobante.

XXI. Quod à iudice defertur, necessarium dici-
tur. præstandum enim est, sive velit sive nolit, cui injun-
gitur, nisi malit pro condemnato haberi. *l. 12. §. 2. C. de R.*
cred. Tamen si autem arbitrium ejus penes solum iudicem
est, tamen ex lubitu ejus non ita liberè pendet, ut citra
causam vel deferri vel non deferri possit. Requiritur e-
nim 1. inopia probationum *l. 3. C. eod.* 2. causa dubia de
qua inter Dd. plurimæ vigent controversiæ. quorumdam
opinio est eam esse dubiam, si pares sint actoris & rei
probationes, nec aliud suppetat remedium decidendæ
litis,

litis, quam si alterutri deferatur Juramentum. Sed hi
vel ideo errant, quod in pari causa & conditione Reus sit
absolvendus potius, qui favorabilior semper actore *l. 125.*
ff. de R. I. l. 4. C. de edendo. c. cum partium u. eod. in 6. Tutius est
interpretari causam dubiam, vel de unico teste omni ex-
ceptione majore: cujus cum regulariter non satisfaciatur
fides l. maritus 20. ff. de Question. quamvis præclara curiæ
honore præfulgeat l. jurisjurandi 9. C. de testib. sine hoc ju-
ramento erui veritas non potest: vel de Actoris & rei di-
sparitate: e. c. si actor, qui intentionem suam quibusdam
argumentis probavit, sit vir probus, & reus sit vir impro-
bus ac levis. Dubitabit ibi iudex, absolvatne reum an
condemnet: Optimumq; consilium est honestiori defer-
re juramentum. Addunt nonnulli similitudinem litera-
rum, quæ ex comparatione scripturarum sumitur. de
qua videatur *Borcholt. cap. VIII. Comment. ad tit. n. p. m. 236.*
n. 61. & seqq.

XXII. Sed cum actori pariter & reo deferri hoc
jusjurandum soleat, utri competat potius quaritur? alii
reo soli deferunt: quam opinionem tuiti sunt *Azo in sua*
sum. C. de reb. cred. & jurejur. n. 10. & Accursus in l. admo-
nendi. in ver. exacto sub fin. & in l. in bona fidei & in ver. de-
judi C. eod. allegante Joachimo à Beust. in l. admonendi de jure
jur. pag. m. 403. alii Actori semiplenè probanti, teste eod. ib.
Tutissimum hoc est statuere, arbitrio judicis id relin-
quendum, qui probè consideratis personarum causa-
rumq; momentis, ei defert, quem putat minùs pejera-
turum.

XXIII. Personarum ea habetur ratio, ut præferatur
semper probior atq; dignior, quò refero etiam ditio-
rem. nec enim deferri hoc jusjurandum potest personis vili-
bus

bus a. infamiâ laborantibus: quippe quæ in aliena etiam,
causa non censeantur testes idonej l.3. §. lege Julia ff. de test.
nedum in propria, in quâ facilius etiam pejeraturi videntur.
Pauperes etiam ut plurimum perjurii suspitioni obnoxii
sunt l.3. in pr. ff. de testib. Juvenal.

— — Jures licet & Samothracum

Et nostrorum aras, contemnere fulmina pauper
Creditur.

Obtinet tamen contrarium in divite, qui malis artibus, ut-
pote usuraria pravitate divitias quæsivit. Cyn. in l. in bonæ fidei
3. num. 8. vers. attendi debet: ibi: si autem quæsita. C. de Reb.
cred. & Fulgos. n. 7. in pr. C. eod. Masculum quoq; vulgo foemi- }
næ ante ponunt, teste sæpius laudato Joachimo à Beust in l. }
admonendi p. mibi 407. n. 175.

XXIV. Causarum quod attinet differentiam, locum
habet in civilibus non criminalibus, aut iis quæ maximi sunt
momenti, quippe quæ criminalibus accenseantur c. 1.
de restit. spol. in 6to. quales sunt matrimoniales. Zasius,
conf. 3. n. 27. Joachimus à Beust, ad l. 3. de jurejur. n. 61. sunt enim
instar servitutis gl. in C. mulieri de jurejur. Observata tamen
distinctione egregia, quod aut pro matrimonio juran-
dum est, aut contra. priore casu admittitur: maximè si acce-
dat præsumptio aliqua ad probationem semiplenam: v. gr.
Actor esset juvenis nobilis & dives: puella autem plebeja &
indotata. si probaverit semiplenè contractum esse matri-
monium aut sponsalia, merito admitteretur. Posteriore
non item. Beust ibid. cum negantib. potiùs injungi debeat
juramentum purgationis, de quo infra.

XXV. Præcipua hujus cautelæ ratio est, quamo-
brem in causis criminalib. magnis, (immò & famosis) non
defertur juramentu necessarium, ne occasi detur perjuriis.

C

Cum

Cum periculo capitis & famæ facile quis ad pejerandum induci possit. Idem obtinet in pecunia & commodis supra modum lucrosis. Hoc tamen observato, ut habeatur respectus personarum. Quorū intuitu momentū causæ demum apparet. Distinguendum enim inter Regem & Civem. *Alberic. in l. in bona fidei in ult. Col. in verb.* Sed quæ causa dicetur. *C. de reb. cred.* Sic cum Comitissa. Matilda Ecclesiæ aliquantum terræ concessisset quæ tamen in 30. miliaria italica extendebatur, quoad ipsam causa fuit modica, quoad alium verò pauperem Baronem causa esset magna. *gl. in l. sed et se suscepit §. 1. in verb. modica & ibi Bart. num. 4. de judic.*

XXVI. Affine est Necesario juramentum Purgationis, & hoc quoq; à judice defertur: nimirum cum reus ab actore diffamatus sed non convictus est: Sunt interim contra illum indicia quædam & probatio semiplena, defertur illi à judice sacramentum purgationis, quâ asserat se non teneri, puta ad debitum, vel crimen intentatum non commisisse. *Pet. de Piol. in l. 1. n. 50. de jurejur.* Judex autem defert hoc juramentum ex officio, etiamsi petitum non est, modo justæ suppetant causæ deferendi, uti videre est in Constitutionib. *Elect. part. 1. Constit. 22.* Ad inventum autem est à Canone, ut loquuntur, unde & purgatio canonica dicitur tot. tit. *X. de purgat. Canon.* Videatur de illo pluribus *Daumboud. in pract. per. criminal. c. 44.*

XXVII. Affine hoc juramentum necesario diximus, quippe quod & ipsum sit decisorium. Reus enim si præstiterit delatum jusjurandum purgationis per sententiam absolvitur. Nisi actor novis supervenientibus utens probationibus pejerassereum demonstrat. *Magnif. Carpzov. Process. Civ. Tit. XII. art. 3. §. II. Berst ad Rubr. de jurejur. n. 196. p. 95.*

Aliz

Aliæ purgationes, quæ olim fuerunt receptæ, non sunt hujus loci.

XXVIII. Sed & aliud juramentum à judice dependet, nimirum *in litem*, ad inventum ad coercendam litigatoris contumaciam dolum aut culpam. Hoc ipso res in iudicium deducta & ab adversario non præstita deferente judice ab Actore æstimatur. Necesse autem est ut à judice deferatur: alioquin nulla religio, nullum jusjurandum. *l. 4. §. 1. de in litem jurando*. Dispescitur vulgo in duas species, affectionis, & veritatis: addunt nonnulli tertiam *singularis interesse*.

XXIX. Affectionis illud est, ubi Actor in æstimationem litis pro suo arbitrio & affectione jurat. Exceditur hoc verum rei pretium, & affectioni quæ alias nullius pensi habetur *l. 33. ff. ad l. Aquil. aliquid tribuitur. l. 1. l. 4. §. 1. ff. de in lit. jur. l. 28. de R. I. l. 18. pr. de dolo*. Idque potissimum ob dolum & contumaciam Adversarii non restituentis vel præstantis rem petitam *l. 1. ff. de in lit. jurando*. Defertur autem actori qui litis dominus est eamque est contestatus suo nomine *l. 2. eod.* Non autem procuratori, qui quamvis per contestationem litis sit dominus factus *l. 22. 23. C. de procur.* non tamen id suo nomine fecit. Nec enim eadem affectione rem prosequitur, quo Actor, quippe cui unice constat, quantopere illam æstimet. Extenditur autem assertio illa in infinitum: nisi iudex certam quantitatem definivit, quæ excedi non debet *l. 4. §. 2. ff. de in lit. jur.*

XXX. Alterum *Veritatis* est, quo quanti revera interest, fit æstimatio: *l. 2. §. 1. ff. de in litem jur.* idque regulari per propter culpam debitoris *l. eadem*. utpote si res non exstet, ejusque æstimatio probari non possit. In praxia non

¶

semper

semper attendi hanc differentiam, sed judicis relinqui arbitrio, quando juramentum sive affectionis sive veritatis velit deferre, testis est laudatus *Dn. Carpzov. in Procesf. Sax. tit. XII. Art. 4. n. 7.*

XXXI. Sed hæc species Juramentorum ad litem decidendam pertinentes à Judice proveniunt. Sed ipsi etiam litigantes sibi quandoque invicem deferunt jurandum. Dicitur id vulgo judiciale, quia in judicio fit & judice consentiente *l. 12. §. 1. C. de Reb. creditis.* Deferre id potest Actor, antequam aliquid præstiterit aut probaverit in ipso statim initio litis. *l. 12. pr. C. de Reb. cred.* Reus tamen illud suscipere non tenetur, cum deferenti si velit referre possit. Alterutrum enim faciat necesse est, aut suscipiat juramentum, aut referat: nisi manifestam turpitudinem & confessionem velit incurrere *l. 38. ff. de jurejur.*

XXXII. Interdum tamen justæ sunt causæ, quæ impediunt, quò minus aut suscipiatur aut referatur. Nimirum si homo turpis & infamis deterat, cui quis tuto referre non possit: cum periculosum sit levem ejusmodi hominem in propria causa testem & judicem constituere. Item si quis plenè potius probare velit, quam religionem subire. *l. 11. C. de Reb. cred.* nec non si deferens, de calumnia jurare recuset *l. 34. §. 4. 7. de jurejur.*

XXXIII. Quandoque & ipse reus hoc juramentum actori defert. *l. quidam, 22. l. in duobus 28. §. fin. l. quod si juravi 29. l. eum qui juravit 30. in pr. §. si juravero ff. de Jurejur.* Veluti, si actor de pecunia credita agat, & contendat sibi decem à Titio dari oportere, Titius potest Actori jusjurandum deferre ut juret decem sibi dari oportere *l. quoties 14. ff. de jurejur.* Hinc actori delato juramento,

si juraverit, vel ei remissum sit sacramentum, ad similitudinem iudicati in factum actionem competere à Diocletiano & Maximiano Imperatoribus rescriptum est. l. 8. C. de reb. cred.

XXXIV. Refertur ut diximus hoc iuramentum potest: & is cui refertur, suscipere tenetur, alias à Pratore iudicium non impetrat. Aequissimum enim est, ut non displiceat conditio Jurisjurandi illi, qui detulit, ut loquitur Ulpianus in l. 34. §. datur autem ff. de Jurejur. Conceptio tamen seu formula Jurisjurandi relati displicere potest: nec enim semper consonans est per omnia referri Jurisjurandum quale defertur, forsitan ex diversitate rerum vel personarum quibusdam emergentibus, quæ varietatem inducant: quod si eveniat, officio iudicis conceptio Jurisjurandi terminari debet. d. l. 34. §. non semper 8. eod. Borcholt. cap. VII.

XXXV. Sed & qui maximè suscipit, à deferente, exigere potest Iuramentum Calumniæ, antè quam illi jurat. d. l. 34. §. qui iusjurandum 4. l. delata 9. C. de reb. cred. hinc qui recusat jurare ad calumniam, actione cadit. Sibi enim imputare habet, qui procescit ad delationem iuramenti, nec primò de calumnia juravit, ut sit remittenti similis l. 37. ff. de jurejur. unde & si moram trahat deferens in jurando calumniæ, & interim paratus jurare moriatur, habetur pro præstito Sacramento, per regulam Juris: Mors vim iuramenti habet. Paul. de Castr. cons. 320. incipiente: ad bene examinandum num. 2. lib. 1. Decius col. 2. C. de edend. Cravett. cons. 158 num. 7. part. 1.

XXXVI. Sed hætenus iuramenta Dicastica: sequuntur Demotica, quæ sunt vel *de re controversa* vel *notæ controversa*. Ad illa spectat iuramentum *voluntarium*,
C 3 quod

quod ex sola & mera voluntate partium proficiscitur, & ab initio ab una parte potest suscipi, vel non suscipi, sed si semel est susceptum postea referri non potest *Joachimus à Beust ad rubric. ff. de jurejur.* Referri non potest ob duas potissimum causas. Prior est, quod Juramentum, quod à principio fuit voluntarium, factum est necessarium: pars enim voluntariè recepit istud juramentum, meritoq; valet regula, quod ea, quæ ab initio sunt voluntatis, ex post facto fiunt necessitatis. Posterior hæc est, quia de jurando & non referendo conventum erat inter partes, adeoq; à formâ conventionis non est recedendum *l. 1. §. si convenit. ff. de pos. Jason in l. jusjurandum, quod ex conventionem in pr. num. 1. ff. de jurejur.*

XXXVII. De re non controversa juratur in iis, quæ extra judicialem controversiam posita sunt. ubi primum facile locum sibi vindicat Juramentum *fidelitatis*, quod Vasallus Domino suo præstat: & definitur affirmatio religiosa facta Domino à Vasallo de præstandâ fide. *c. un. quid præcedere debeat.* Tanta autem hujus juramenti necessitas non est, ut omitti non possit *c. 1. §. 1. ibi. si tamen & c. quæ fuit prima causa benef. c. 1. de fidel. cap. un. Ecclesiam fidelitatem non facere*, quamvis quidem sine fidelitate simpliciter concipi ne quidem possit. *arg. c. un. per quos fiat investit.* Præstatur hoc juramentum vel à Vasallo ipso, vel ab ipsius procuratore *c. un. vers. personam, per quos fiat investitura.* ita tamen, ut speciale mandatum exhibeat. *Menoch. vol. 1. Conf. 1. n. 28. vol. 5. conf. 426. n. 38.*

XXXVIII. Immò & ipsi Imperantes, in hæc classe suam inveniunt jusjurandum. utputa *capitulationis servanda, Fidei, & religionis tuenda.* *Limn. lib. 2. de I. P. c. 4. n. 33. capitulat. casar. c. 1. n. 8. & 20. Rcineck. lib. 1. & 5. c. 4. n. 8. Super*

Superfunt alia huius generis, utpote iuramenta officialium, tam civilium, quam militarium: tutorum in tutela suscipienda *Nov. 72. l. 24. C. de Episcop. aud. vel recusanda*, cum obligatum sibi pupillum dicunt, *Nov. 72. c. 3. iuramenta confirmatoria* veluti 1. in contractu minoris. *auth. sacramenta puberum. C. si advers. vend. 2. transactione maioris. l. 41. C. de Transact.* 3. alienatione rei dotalis *c. 20. X. de iureiur.* 4. renunciatione hereditatis *cap. 2. de pactis in 6to.* Sed hæc pertractare omnia & supervacuum foret: cum egregiorum virorum nos prævenerint labores, & superbum quicquam illis aut plus, aut melius tentare.

XXXIX. Nec immemores sumus, quam uberibus controversiis scateat hæc materia iuramentorum, quæ suorum adhuc Jure-Consultorum sollicitent variantq; iudicia. Omisimus pleraq; scientes, hoc uno contenti, si vicem publici speciminis tot diversa iuramenta non inconcinno complexa fasce dimitteremus. Nominasse itaq; & indicasse videri volumus, quæ ad hanc rem sunt, non pertractasse aut tradidisse. Commentaria scribere aliis libeat liceatque: nobis & ætas & institutum aliud suadent ac distant.

XL. Finimus itaque & pedem sistimus, plura ac meditatoria impofterum promittentes. Simulque Deo Opt. Maximo pro jugi & immensa sua gratia, clementique actæ hactenus vitæ præfidio gratias agimus devotissimas. Aspiret porro nostris progressibus, æternumque favorem continuet. Vigeant floreatque ipsius iussu Republicæ, & felicia subinde capiant incrementa. Nostris vero sive honoribus, sive honorum piis votis illud inesse pondus sinat, ut cedant omnia in ipsius gloriam, & publicum emolumentum!

F I N I S.

*Quod vacat pagina sequentibus impleo
Corollariis.*

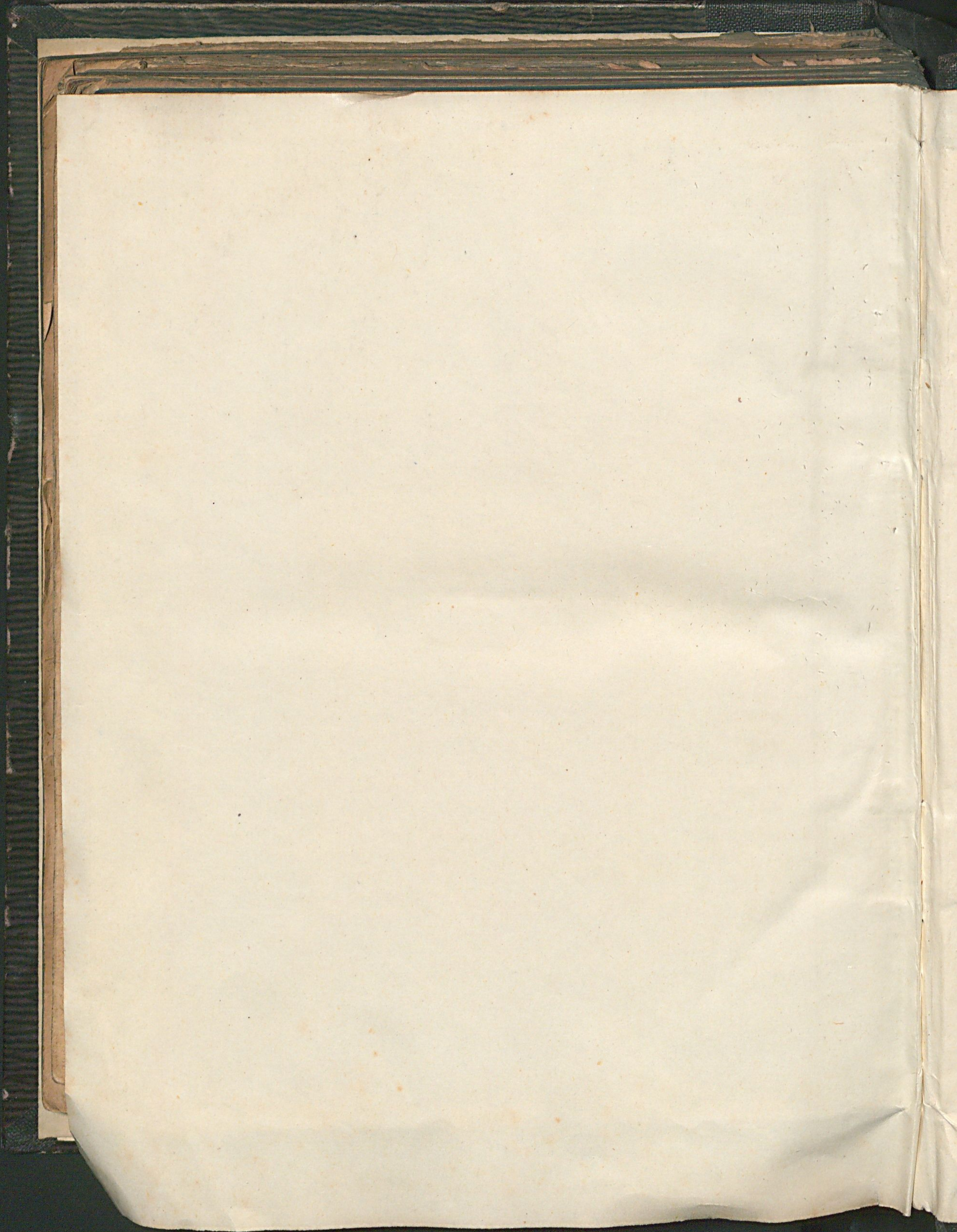
- I. Omnia juramenta servanda sunt, quæ non vergunt in salutis æternæ dispendium.
- II. Perjuria legibus non sunt impunia.
- III. Represaliæ de jure sunt licitæ.
- IV. Usuræ neq; Naturali neq; divino juri adversantur, neq; canonico simpliciter damnantur.
- V. Nemo potest efficaciter transigere, nisi qui habet rerum suarum vel alienarum administrationem.

WITTENBERG, Diss., 1660

ULB Halle 3
003 484 572

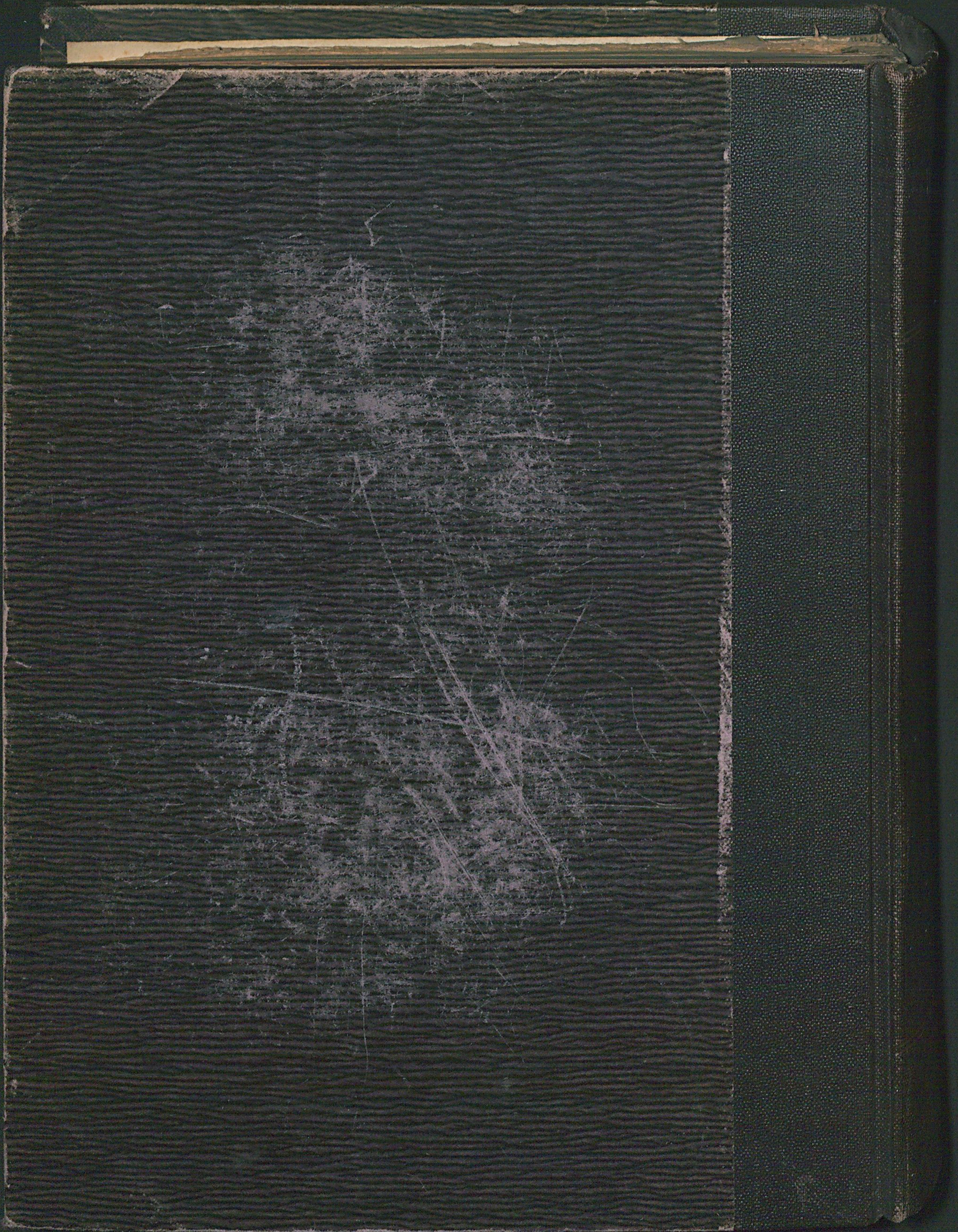

56

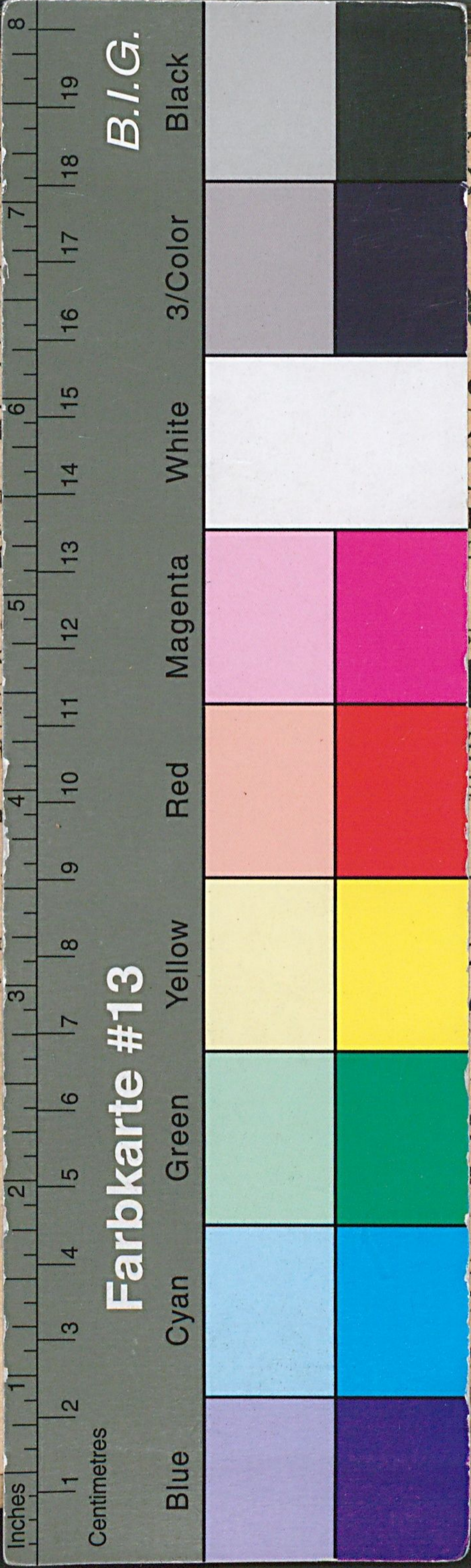
1077

FAUSTUMQUE. SIT.
 INAUGURALIS.
 DE.
MENTIS.
 QUAM.
 CONSENSUQUE.
 TORUM. ORDINIS.
 D. ALBIM. ACADEMIA.
 PRÆSIDIO.
 I R I.
 SIMI. CONSULTISSIMIQUE.
MI. LEISERI.
 EBERRIMI. CURIÆ. PRO.
 GRAVISSIMI. FACULTATIS. JURID.
 I. SPECTATISSIMI.
 ET. FAVORIS. SUI.
 MAXIMI.
 PRO.
 LEGIORUM. DOCTORALIUM.
ENTIA.
 ORUM. DISQUISITIONI.
 BMITTIT.
S. von der Lage.
 RA. FRISO.
 SEPTEMBRIS.
 POSTMERIDIANIS. SOLEMNIBUS.
 ORI. AUDITORIO.
 IS RÖHNERI, Academ. Typogr.
 M. DC. LX.

1660
 21.
 22
 8
 10

64.

